

Insolventierecht

Recente ontwikkelingen in het beslag- en executierecht

Eric DIRIX
Buitengewoon hoogleraar K.U.Leuven

I. Dwangsom

§ 1. Betekening

De dwangsom was de jongste jaren het voorwerp van talrijke arresten van het Benelux Gerechtshof en van het Hof van Cassatie. Hier volgt slechts een greep. Een dwangsom kan eerst worden verbeurd vanaf de betekening van de uitspraak waarbij zij werd vastgesteld (art. 1385*bis*, derde lid Ger.W.). Deze fundamentele regel uit het executierecht geldt ook in strafzaken¹.

Nog in strafzaken werd geoordeeld dat indien een cassatieberoep is ingesteld tegen een arrest van het hof van beroep dat een dwangsom oplegt, de dwangsom slechts kan worden verbeurd vanaf de betekening aan de schuldenaar van het arrest dat het cassatieberoep verwerpt².

§ 2. Termijn

Indien de rechter beslist dat de dwangsom eerst na verloop van een zekere termijn kan worden verbeurd, dan begint die termijn pas te lopen vanaf de betekening van de rechterlijke beslissing. Over de hypothese dat de rechter een bepaalde termijn heeft bepaald voor de nakoming van de hoofdveroordeling werd door het Benelux Gerechtshof geantwoord dat: 1) een termijn die wordt gegeven om de hoofdveroordeling uit te voeren geen termijn is in de zin van art. 1, lid 4 Eenvormige Wet (art. 1385*bis* vierde lid Ger.W.) en 2) een termijn als bedoeld in art. 1, lid 4 E.W. pas ingaat op het moment van de betekening van de uitspraak waarbij de dwangsom is bepaald³.

Voor een goed begrip van deze nogal summier gemotiveerde arresten is het noodzakelijk het onderscheid voor ogen te houden tussen een termijn die wordt verleend om de hoofdveroordeling uit te voeren en een termijn die betrekking heeft op de dwangsom. Een dwangsomtermijn begint eerst te lopen vanaf de betekening. Een termijn die de rechter oplegt voor de nakoming van de hoofdveroordeling blijft buiten het vizier van de Eenvormige Wet. Het onderscheid tussen beide termijnen is nogal kunstmatig. Bepaalt de rechter een termijn voor de nakoming, maar verbindt hij echter aan het verstrijken ervan het gevolg dat van dat tijdstip af de dwangsom zal verschuldigd zijn, dan loopt de schuldenaar het risico dat hij in het ongewisse blijft over het lopen van de termijn die de rechter hem heeft toegekend. In dat geval moet wat de dwangsom betreft, bijgevolg evenzeer worden aangenomen dat de termijn eerst begint te lopen vanaf de betekening van de uitspraak. In de zaak die aanleiding gaf tot het genoemde arrest van het Benelux Gerechtshof oordeelde het Hof van Cassatie dan ook dat wanneer de dwangsomrechter een termijn heeft bepaald voor de uitvoering van de hoofdveroordeling en

¹ Cass. 7 november 2005 (C.04.0027.N) www.juridat.be, *P&B* 2006, 235, *RABG* 2006, 375.

² Cass. 28 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, 826, nr. 215 met conclusie adv.-gen. THUIS, *R.W.* 2004-05, 381, *RABG* 2003, 980 met noot R. VERBEKE; Cass. 6 mei 2005, *P&B* 2006, 37.

³ Benelux Gerechtshof, 25 juni 2002, *R.W.* 2002-2003, 1662 met conclusie proc.-gen. J. DU JARDIN, *P&B* 2003, 44 noot K. WAGNER.

beslist heeft dat de opgelegde dwangsom eerst verbeurd zal zijn na verloop van die termijn, deze termijn “wat de dwangsom betreft” de strekking heeft de veroordeelde nog enige tijd te gunnen gedurende welke de dwangsom niet wordt verbeurd⁴. Ook een dergelijke termijn begint eerst te lopen na de betekening. Deze oplossing spoort ook met het betekeningvereiste als algemeen rechtsbeginsel in het executierecht. Geen titel kan ten uitvoer worden gelegd wanneer die niet vooraf werd betekend aan de executieplichtige. Bijgevolg kunnen ook de gevolgen van deze titel, zoals een uitvoeringstermijn geen gevolg sorteren buiten iedere betekening.

Nog in verband met de door de dwangsomrechter verleende termijnen, werd door het Hof van Cassatie een prejudiciële vraag gesteld of de regel van art. 53 Ger.W. luidens welk de termijn wordt verlengd wanneer de vervaldag valt op een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag, van toepassing is op de termijn bepaald voor het verbeuren van de dwangsom⁵. Hierop antwoordt het Benelux Gerechtshof in een arrest van 16 december 2004 dat de niet-naleving van de hoofdveroordeling een feitelijke situatie betreft die niet valt gelijk te stellen met een proceshandeling⁶. De termijn wordt bijgevolg niet verlengd tot de volgende werkdag tenzij de dwangsomrechter in een dergelijk verlenging heeft voorzien. De dwangsomrechter dient de termijn dus nauwkeurig te bepalen⁷.

II. Beslagrechter

De beslagrechter is bevoegd om in het raam van een executiegeschil materiële vergissingen in de uitvoerbare titel recht te zetten wanneer de oplossing in de titel zelf kan worden gevonden⁸. De beslagrechter is echter niet gerechtigd de uitvoerbare titel te interpreteren. Deze bevoegdheid komt toe aan de rechter die de beslissing heeft gewezen of aan de rechtbank van eerste aanleg voor andere titels. Wel wordt aangenomen dat de beslagrechter mag oordelen dat de titel voldoende duidelijk is zodat de tenuitvoerlegging kan worden verder gezet. In die zin oordeelt het Hof van Cassatie dat de beslagrechter niet in de plaats treedt van de rechter die de beslissing heeft gewezen wanneer hij de draagwijdte bepaalt van de bewoordingen die noch onduidelijk noch dubbelzinnig zijn wanneer die een uitleggingsprobleem doen rijzen. In dat geval legt de beslagrechter de beslissing niet uit, maar beslecht hij enkel maar het geschil tussen de partijen over de draagwijdte van de beslissing⁹.

⁴ Cass. 28 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, 816, nr. 214 met conclusie adv.-gen. THUIS, *R.W.* 2004-2005, 137 met noot K. WAGNER, *RABG* 2003, 969 met noot B. MAES, *T.M.R.* 2003, 611 met noot P. VANSANT; Cass. 28 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, 833, nr. 216.

⁵ Cass. 11 december 2003, *Arr.Cass.* 2003, 2279.

⁶ Benelux Gerechtshof 16 december 2004, *T.M.R.* 2005, 271 met noot P. VANSANT.

⁷ Cass. 3 juni 2005, *R.W.* 2007-08, 609, *P&B* 2006, 249 met noot E. BREWAEYS.

⁸ Beslagr. Gent 29 mei 2001, *R.W.* 2003-2004, 797.

⁹ Cass. 22 februari 2007 (C.05.0361.F) www.juridat.be

III. Voorlopige tenuitvoerlegging

§ 1. *Bevoegde rechter*

De appelrechter is krachtens art. 1401 Ger.W. bevoegd om de voorlopige tenuitvoerlegging van het vonnis van de eerste rechter toe te staan. Dit is zowel mogelijk indien de eerste rechter dit verzoek heeft afgewezen als wanneer het verzoek voor het eerst wordt gedaan in hoger beroep¹⁰.

Dient de appelrechter in een dergelijk geval vooraf te oordelen over de ontvanke-lijkheid van het hoger beroep? Terecht wordt deze vraag veelal ontkennend beantwoord. Deze opvatting gaat ervan uit dat het hoger beroep en het verzoek tot voorlopige tenuitvoerlegging van elkaar moeten worden onderscheiden. Deze benadering vindt steun in een arrest waarin het Hof van Cassatie oordeelt dat de beslissing van de appelrechter om alvorens het hoger beroep te behandelen, de voorlopige tenuitvoerlegging van het beroepen vonnis toe te staan, een eindbeslissing is waartegen onmiddellijk cassatieberoep openstaat¹¹.

§ 2. *Motiveringsplicht*

Kan de appelrechter de uitvoerbaarheid ongedaan maken wanneer blijkt dat de eerste rechter zijn beslissing ter zake niet heeft gemotiveerd? In de praktijk wordt de voorlopige tenuitvoerlegging vaak gevraagd bij wijze van stijlformule. Indien de eiser zijn verzoek niet motiveert, dan kan, zo wordt verdedigd, de verweerder geen doelmatig verweer voeren. De rechter die een dergelijk verzoek zondermeer inwilligt, miskent aldus het recht van verdediging van de verweerder. Deze miskenning moet dan aan de appelrechter de mogelijkheid bieden om voorlopige tenuitvoerlegging desgevallend ongedaan te maken.

Het Hof van Cassatie plaatst de motiveringsplicht (art. 149 Grondwet) in het juiste perspectief. Volgens het Hof brengt het feit dat de eiser zijn verzoek niet motiveert nog niet mee dat de verweerder dienaangaande geen tegenspraak kan voeren. Bij afwezigheid van een daartoe strekkende conclusie dient de rechter zijn beslissing niet nader te motiveren. De rechter die aldus de vordering inwilligt, miskent bijgevolg niet het recht van verdediging der procespartijen¹². Enkel wanneer hierover tussen de partijen betwisting rijst, dient de rechter zijn beslissing te motiveren.

¹⁰ Cass. 19 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1899, nr. 464, *R.W.* 2003-04, 1021.

¹¹ Cass. 27 november 2003, *Arr.Cass.* 2003, 2201, nr. 602, *R.W.* 2006-07, 1216.

¹² Cass. 1 april 2004, *R.W.* 2004-05, 1422 met noot K. BROECKX, *RABG* 2005, 832 met noot B. MAES: "het is in de eerste plaats de taak (van de verweerder), en niet van de rechter, om gepast te reageren op een mogelijk abusief, niet gemotiveerd verzoek om voorlopige tenuitvoerlegging van de eisende partij".

§ 3. Aansprakelijkheid

De tenuitvoerlegging geschiedt steeds op risico van de executant¹³. Artikel 1398, tweede lid, Ger.W. creëert een geval van risicoaansprakelijkheid in geval het vonnis in hoger beroep wordt hervormd. De executant is dan gehouden tot restitutie en tot vergoeding van de schade zonder dat enige fout, noch kwade trouw moeten worden bewezen

Betrof de veroordeling de betaling van een geldschuld en ging de debiteur over tot betaling onder de dwang van executie, dan is de schuldeiser wiens titel in hoger beroep werd ongedaan gemaakt, gehouden tot de restitutie van de ontvangen gelden, te verhogen met de vergoedende interest aan de wettelijke rentevoet vanaf het tijdstip van de betaling. De beslissing van de appelrechter levert de titel op voor deze terugvordering, ook al wordt dit hierin niet uitdrukkelijk gezegd¹⁴.

Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie blijkt dat art. 1398, tweede lid, Ger.W. beperkend moet worden uitgelegd. Aldus is deze bepaling niet van toepassing op het geval dat bewarend beslag werd gelegd en naderhand de beschikking op grond van derdenverzet of wegens veranderde omstandigheden wordt gewijzigd of ingetrokken¹⁵. Dit is evenmin het geval wanneer na een bewarend beslag, de vordering van de beslaglegger door de bodemrechter wordt afgewezen¹⁶.

Een beperkende interpretatie is dus geboden. Dit aansprakelijkheidsregime is bijgevolg niet van toepassing wanneer er vrijwillig tot betaling werd overgegaan. Uiteraard is de executant tot restitutie verplicht, maar voor een van het gemeenrecht afwijkende aansprakelijkheid (rente, schade) is geen plaats.

Gelet op deze beperkende interpretatie wordt de regel uit art. 1398, tweede lid Ger.W. evenmin toegepast op de betalingen gedaan ingevolge de gedwongen tenuitvoerlegging van een beslissing die een provisionele veroordeling tot alimentatie toekent in afwachting van een latere eindbeslissing¹⁷.

IV. Kantonnement

Een minnelijk kantonement kan ook gelden als een voorwaardelijke betaling en is evenzeer bestand tegen een faillissement van de schuldenaar-solvens. In een recent arrest spreekt het Hof van Cassatie zich in ondubbelzinnige bewoordingen uit ten voordele van de externe werking van het zgn. minnelijke kantonement.

¹³ Cass. 30 maart 2007 (C.04.0483.N) www.juridat.be. Zie: Cass. 7 april 1995, *R.W.* 1995-96, 184 met noot K. BROECKX.

¹⁴ Cass. 10 januari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 115, nr. 25.

¹⁵ Cass. 10 september 2004, *R.W.* 2006-07, 1082; Cass. 17 februari 2005, *J.L.M.B.* 2005, 1309 met noot G. de L.

¹⁶ Cass. 11 maart 2005, *R.W.* 2007-08, 192 m.b.t. beslag inzake namaak.

¹⁷ Cass. 30 maart 2007 (C.04.0483.N) met conclusie advocaat-generaal D. THUIS, www.juridat.be: betalingen gedaan in uitvoering van een vonnis dat een provisionele uitkering na echtscheiding toekent ingeval dat recht op uitkering komt te vervallen door de vaststelling van de schuld van de gerechtigde op de uitkering.

Volgens het Hof komen de gelden die minnelijk worden gekantonneerd uiteindelijk toe hetzij aan de debiteur-solvens, hetzij aan de schuldeiser, naargelang de uitspraak in hoger beroep en doet de samenloop hieraan geen afbreuk¹⁸.

De afspraken tussen de partijen zijn echter bepalend voor de strekking van een dergelijk kantonnement en met name of de partijen een voorwaardelijke betaling hebben bedoeld.

V. Beslagbare goederen

§ 1. Loonvorderingen

De implementatie van de verhoging van de drempels voor beslagbaarheid voor kinderen ten laste die voor het eerst werd ingevoerd door de wet van 24 maart 2000 kende een bewogen geschiedenis. Uiteindelijk kreeg deze bescherming zijn beslag door de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen¹⁹ en het K.B. van 23 november 2006^{20 21}. Luidens het nieuwe art. 1409, § 1 vierde lid, Ger.W. wordt het voor beslag vatbare gedeelte verminderd met 50 euro (geïndexeerd) per kind ten laste. De procedure om die bescherming te krijgen wordt nader geregeld in art. 1409ter Ger.W.

§ 2. Storting op bankrekening

De beperking van de beslagbaarheid van de beschermde vorderingen houdt echter op wanneer de bedragen worden gestort op een bankrekening. Ten gevolge hiervan wordt de (loon-, huur-) vordering omgezet in een schuldvordering op de bank die niet is beschermd²². Om hieraan te verhelpen heeft de wetgever in een oplossing voorzien door de bedragen verder te beschermen wanneer zij op een zichtrekening worden gestort. Ook hieraan ligt een bewogen wetsgeschiedenis ten grondslag²³. Art. 1411ter e.v. Ger.W. werden ingevoegd bij wet van 14 juni 2004, maar uiteindelijk vervangen door de wet van 27 december 2005²⁴. Samengevat komt de regeling hierop neer dat de loonvorderingen e.d. hun eigenheid bewaren wanneer zij worden gestort op een bankrekening. Zij blijven alsdusdanig herkenbaar doormiddel van een code. Deze bescherming geldt gedurende een maand (30 dagen). Verder wordt toepassing gemaakt van de *pro rata temporis*-regel.

¹⁸ Cass. 2 februari 2007 *R.W.* 2006-07, 1679 met noot V. SAGAERT, *J.T.* 2007, 527 met noot C. ALTER, *T.B.H.* 2007, 341 met noot I. PEETERS en A. ZENNER.

¹⁹ *B.S.* 28 juli 2006 (tweede editie).

²⁰ *B.S.* 30 november 2006 en *M.B.* 23 november 2006 tot vaststelling van het model van aangifteformulier (*B.S.* 30 november 2006).

²¹ Zie nader: P. DRUYTS, "Het lastige kind: analyse van de verhoogde bescherming tegen beslag en overdracht in geval van kinderen ten laste", *R.W.* 2006-07, 862-868.

²² Cass. 22 november 2007 (F.06.0081.N), www.juridat.be

²³ Zie nader: M. DE THEIJE, "De wet van 14 juni 2004 betreffende de onbeslagbare en onoverdraagbare goederen op zichtrekeningen", *R.W.* 2004-05, 721-725.

²⁴ *B.S.* 30 december 2005, err. *B.S.* 31 januari 2001.

§ 3. Onbeslagbaarheid woning zelfstandige

De art. 72-83 van de wet van 27 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV) voeren de mogelijkheid in voor een zelfstandige om het onroerend goed dat tot zijn hoofdverblijfplaats dient, onbeslagbaar te laten verklaren²⁵. Deze onbeslagbaarheid is facultatief en herroepelijk. Vanaf het tijdstip van die verklaring is het goed onbeslagbaar voor latere schuldvorderingen die uit de beroepsactiviteit ontstaan.

De zelfstandige kan dus op een aan derden tegenstelbare wijze het onroerend goed binnen zijn vermogen afzonderen zodat het buiten bereik blijft van zijn (nieuwe) schuldeisers. Met “zelfstandige” worden bedoeld de ondernemers en beoefenaren van vrije beroepen (of bestuurders van vennootschappen hieronder kunnen vallen wordt ontkennend beantwoord gelet op de ratio legis: de doelgroep zijn diegenen wiens privé-vermogen niet wordt afgeschermd door een vennootschap). Het verlies van het statuut van zelfstandige heeft het einde van de bescherming tot gevolg.

Beschermd wordt de “hoofdverblijfplaats. Dit is een feitelijk begrip, nl. de plaats waar men het grootste gedeelte van tijd effectief verblijft. De hypothese van het gemengd gebruik van de woning (privé/bedrijfsmatig) wordt geregeld in art. 75.

De “verklaring” wordt voor een notaris verleden (met gedetailleerde beschrijving van het onroerend goed) (art. 74) en ingeschreven in een register op het hypotheekkantoor (art. 76). Het gevolg hiervan is de beslagimmunitet voor alle *latere* schulden die uit de beroepsactiviteit voortvloeien. Uitgesloten schulden zijn: oude schulden, privé schulden, ‘gemengde’ schulden (privé/beroep), misdrijven (art. 77).

Problemen kunnen rijzen wanneer de schuldenaar op het onroerende goed voordien een ‘alle sommen’ hypotheek heeft toegestaan. De vraag rijst dan of voor nieuwe schulden na de verklaring, de schuldeiser verder zijn hypothecaire rechten kan uitoefenen. Op grond van de anterioriteitsregel die conflicten tussen zakelijke rechten beslecht, dringt een bevestigend antwoord zich op. Ongeacht het ontstaan van de verzekerde schuldvorderingen, neemt de hypotheek rang op het moment van de inschrijving, d.i. bij hypothese vóór het tijdstip van de inschrijving van de verklaring. Verder staat een onbeslagbaarheid niet een hypotheekvestiging (bv. krachtens een hypothecaire volmacht) in de weg.

De zelfstandige kan “op ieder ogenblik” afstand doen van deze immunitet. Deze afstand heeft dan retroactieve werking: de verklaring wordt geacht nooit te hebben bestaan (art. 78). Kan een selectieve afstand worden gedaan, d.w.z. enkel ten aanzien van een bepaalde schuldeiser? Ofschoon dit omstrede is, lijkt een ontkennend antwoord zich op te dringen. Er anders over oordelen komt neer op het creëren van een voorrecht ten voordele van bepaalde schuldeisers.

²⁵ B.S. 8 mei 2007, derde editie. Zie: A. CUYPERS, “De niet-beslagbaarheid van de hoofdverblijfplaats van de zelfstandige” *R.W.* 2007-08, 130-144; A. COPPENS, “Niet-beslagbaarheid woning zelfstandige”, *NjW* 2007, 914-92.

De onbeslagbaarheid doorstaat iedere beslag of samenloop. Het faillissement heeft dus geen invloed op de onbeslagbaarheid (art. 77), ook al verandert hij ten gevolge van het faillissement van statuut (bv. hij wordt werknemer). De bescherming eindigt evenwel in geval van overlijden (art. 80). Op grond van de parlementaire voorbereiding moet worden aangenomen dat in dat geval de onbeslagbaarheid retroactief wordt ongedaan gemaakt. De erfgenamen verdienen gelet op de ratio legis geen bescherming. Indien zij de zelfstandige activiteit voortzetten, dienen zij op hun beurt een verklaring af te leggen.

De onbeslagbaarheid blijft gelden na ontbinding van het huwelijkstelsel wanneer het goed wordt toebedeeld aan diegene die de verklaring heeft afgelegd (zie nader: art. 79).

Verder vindt zakelijke subrogatie plaats: bij verkoop van het onroerend goed treft de onbeslagbaarheid de verkoopprijs op voorwaarde dat deze wederbelegd wordt binnen een jaar in de aankoop van een ander onroerend goed dat tot hoofdverblijfplaats dient (art. 81). Indien het goed wordt verkocht zonder wederbelegging (bv. een verkoop ten gevolge een beslag voor 'oude' schulden), dan houdt de bescherming op aangezien de finaliteit niet meer aan de orde is. Er anders over oordelen zou neerkomen op het creëren van een preferentie tussen schuldeisers waarvoor geen verantwoording meer is.

Ofschoon de wet hier niets over bepaalt, moet het mogelijk zijn dat een zelfstandige zich tegenover zijn kredietgever verbindt om in de toekomst geen verklaring af te leggen op voorwaarde dat die verbintenis in de tijd is beperkt is (bv. de duur van de kredietverhouding) en gemotiveerd is (bv. het behoud van de kredietverhouding).

VI. Bewarend beslag

§ 1. Betekening beschikking

Het verzet tegen een bewarend beslag gelegd krachtens een beschikking van de beslagrechter neemt noodzakelijk de vorm aan van een derdenverzet en dient op straffe van verval te worden ingesteld binnen een maand na de betekening van de beslissing (art. 1034 Ger.W.) Is deze termijn verstreken dan kan art. 1419, tweede lid nog soelaas bieden, maar dit vereist nieuwe omstandigheden.

De betekening van de beslissing vereist de afgifte van een afschrift van de akte bij gerechtsdeurwaarderexploot en strekt er dus toe de akte officieel ter kennis te brengen van de bestemming. Een aanzegging krachtens art. 1457 Ger.W. aan de beslagene van de akte van derdenbeslag waaraan een kopie van de machtigende beschikking is aangehecht, beantwoordt niet aan een betekening zoals omschreven in art. 32, 1° Ger.W. en doet dus de termijn voor de rechtsmiddelen niet

lopen²⁶. De gedachte is dat een betekening de strekking moet hebben om iemand op uitdrukkelijke en ondubbelzinnig wijze een akte ter kennis te brengen. Dit onderstelt dat wordt vermeld welke akten het voorwerp zijn van de betekening. Het louter bijvoegen van een akte die niet wordt vermeld in het betekeningsexploot is hiertoe onvoldoende. Er anders over oordelen kan leiden tot een valkuil voor de geadresseerde.

§ 2. *Beslag inzake namaak*

De materie werd recent ingrijpend gewijzigd door de wet van 10 mei 2007 betreffende de aspecten van het gerechtelijk recht van de bescherming van intellectuele eigendomsrechten²⁷. Deze wet is het gevolg van de Europese Richtlijn nr. 2004/48/EG van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten. De procedure is uit Boek V van het Gerechtelijk Wetboek gelicht en krijgt een nieuwe plaats in Boek IV (“Bijzondere rechtsplegingen”) onder Hoofdstuk XIXbis “Rechtsplegingen inzake intellectuele rechten” (art. 1369*bis-ter* Ger.W.). De artikelen 1481 en 1488 Ger.W. werden opgeheven. De bevoegdheid werd overgeheveld van de beslagrechter naar de voorzitter van de rechtbank van koophandel resp. van de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar het hof van beroep is gevestigd.

§ 3. *Scheepsbeslag*

De precieze draagwijdte van art. 1469 § 1 Ger.W. en m.n. de betekenis van de bewoordingen “het schip waarop de zeevordering betrekking heeft” werd gaandeweg door een aantal cassatiearresten ontsluitend beginnend met het bekende ‘Omala’-arrest uit 1976. Uit deze rechtspraak volgt dat een bewarend beslag kan worden gelegd op het schip waarop de zeevordering betrekking heeft, onverschillig of de eigenaar of een ander persoon heeft in te staan voor de zeevordering. Bleef nog onbeantwoord de vraag of het beslag ook nog mogelijk is wanneer het schip na het ontstaan van de zeevordering werd overgedragen aan een derde. Deze vraag wordt door het Hof ontkennend beantwoord op basis van art. 9 Verdrag Scheepsbeslag. Het beslag creëert geen volgrecht. Bijgevolg kunnen enkel een hypothecaire of een bevoorrechte schuldeiser nog beslag leggen wanneer het schip werd overgedragen²⁸.

VII Beslag onder derden

§ 1. *Toekomstige vordering*

Het beslag kan gelegd worden op een ‘toekomstige vordering’ op voorwaarde dat deze vordering haar grondslag vindt in een reeds ten tijde van het beslag bestaande rechtsoverdracht tussen de beslagene en de derde. Op schuldvorderingen die

²⁶ Cass. 21 mei 2004, *T.Not.* 2006, 194, *Pas.* 2004, 882, nr. 275, *J.T.* 2004, 701, *J.L.M.B.* 2004, 1505, www.juridat.be met conclusie adv.-gen. X. DE RIEMAECKER.

²⁷ B.S. 10 mei 2007, err. 14 mei 2007. Deze wet trad in werking op 1 november 2007.

²⁸ Cass. 27 maart 2003, *Arr.Cass.* 2003, 812, nr. 213, *R.W.* 2003-04, 900.

later ontstaan heeft het beslag geen betrekking, bv. schuldvordering uit latere transacties. Deze regel wordt bevestigd in een cassatiearrest van 6 september 2007²⁹.

§ 2. Bankbeslag – Lopende verrichtingen

Het beslag op een bankrekening betreft uitsluitend het saldo ten tijde van het beslag. Op de bank rust op het tijdstip van het beslag geen andere verplichting dan tot afgifte van het saldo dat de rekening op dat ogenblik aangeeft. Na het beslag opgenomen posten die ten gunste van de beslagene worden geboekt, vallen niet onder beslag. Aldus vallen gelden die na het beslag op de rekening worden gestort en die niet voorkomen uit verrichtingen die op het tijdstip van het beslag in uitvoering waren, niet onder het beslag. In een arrest van 15 juni 2006 kreeg het Hof van Cassatie de kans om dit begrip ‘lopende verrichtingen’ nader te omschrijven. Wanneer een overschrijvingsopdracht over twee banken verloopt, kan men theoretisch kiezen tussen drie momenten: 1) de debitering van de rekening van de opdrachtgever: het geld is dan inderdaad ‘vertrokken’ (dit is het moment dat moet in aanmerking worden genomen wanneer de overschrijving bij dezelfde bank loopt), 2) het moment van de verrekening tussen de banken, of 3) de creditering van de rekening van begunstigde (beslagene). Het Hof kiest voor de tweede mogelijkheid³⁰. Het beslag op een bankrekening omvat al wat de bank op het tijdstip van het beslag krachtens de rechtsverhouding tot de rekeninghouder aan deze verschuldigd is, ook al zijn de bedragen nog niet op de rekening ingeschreven. Wanneer de overschrijving verloopt over verschillende banken, dan ontstaat de verplichting van de bank tot afdracht aan de rekeninghouder van de gelden die voortkomen uit deze overschrijving eerst op het ogenblik van de verrekening tussen de banken. Op dat ogenblik ontstaat er immers een verplichting voor de bank om deze bedragen te doen toekomen aan haar rekeninghouder.

§ 3. Beslag op kredietopening

In de rechtsleer duikt soms de discussie op omtrent de mogelijkheid van een beslag op het onbenutte gedeelte van de kredietruimte. Naar Belgisch recht wordt terecht aangenomen dat een dergelijk beslag niet mogelijk is. Vertoont de rekening op het tijdstip van het beslag een debetsaldo dan is het beslag zonder voorwerp. Op het niet opgebruikte gedeelte van de kredietopening kan evenmin beslag worden gelegd. Een kredietopening is enkel een leningbelofte die ten gunste van de kredietnemer intuïtu personae wordt gedaan. Het recht om hierop een beroep te doen, komt uitsluitend hem toe en is niet vatbaar voor beslag.

In gelijke zin werd geoordeeld door de Nederlandse Hoge Raad. Het enkele bestaan van een kredietrelatie brengt nog niet mee dat de cliënt reeds op die grond een – zij het voorwaardelijke – vordering heeft op de bank zodat er geen voor beslag vatbare vordering voorligt. Het wilsrecht van de cliënt dat ligt besloten in

²⁹ Cass. 6 september 2007 (C.06.0183.N) www.juridat.be

³⁰ Cass. 15 juni 2006, *R.W.* 2007-08, 232 met noot R. FRANSIS, *P&B* 2007, 108, *Bank.Fin.* 2006, 385 met noot STEENNOT, *RABG* 2007, 447 met noot BRACKE.

de bevoegdheid tot afroep is uit zijn aard niet vatbaar voor beslag omdat het niet kan worden overgedragen. Evenmin kan de beslaglegger het door de beslagene nog niet uitgeoefend wilsrecht uitoefenen omdat deze uitoefening tegelijkertijd een tegenvordering zou doen ontstaan van de bank op de beslagene/cliënt tot terugbetaling die de bank in verrekening zal brengen³¹.

§ 4. Uitoefening nevenrechten door beslaglegger

Kan de schuldeiser die beslag legt op een schuldvordering van zijn debiteur ook de zekerheidsrechten uitoefenen die deze schuldvordering verzekeren? Een bevestigend antwoord lijkt zich op te dringen. De bevoegdheid tot de uitoefening van aan een schuldvordering verbonden zekerheidsrechten komt toe aan diegene die inningsbevoegd is.

Voor het Nederlandse recht werd de vraag of de beslaglegger de zekerheidsrechten van de in beslag genomen schuldvordering mag uitoefenen, bevestigend beantwoord door de Hoge Raad³². In het gegeven geval werd de beslagen schuldvordering gewaarborgd door een hypotheek. Volgens de Hoge Raad kan de beslaglegger ook profiteren van de aan de beslagen vordering verbonden hypotheekaire voorrang boven de overige schuldeisers die verhaal zoeken op het gehypothekeerde goed. Er anders over oordelen zou aan het derdenbeslag het niet te rechtvaardigen effect verlenen dat de overige schuldeisers van de derde-beslage bij de verdeling van de opbrengst van het onroerend goed zouden worden bevoordeeld, terwijl de beslagene gedupeerd zou worden door het verval van de aan de beslagen vordering verbonden voorrang. De beslaglegger kan deze zekerheidsrechten echter niet aanwenden tot zekerheid van de invordering van een eigen schuldvordering die hij heeft op de derde-beslagene.

§ 5. Verklaring derde-beslagene

De derde-beslagene is gehouden op straffe van schuldenaar verklaard te worden van de oorzaken van het beslag, om binnen 15 dagen een verklaring af te leggen nopens zijn gehoudenheid tegenover de beslagene.

Deze verklaring determineert de omvang van zijn latere afgifte-verplichting. Mag de derde-beslagene deze verklaring achteraf nog wijzigen? Aanvaard wordt dat wanneer zijn verklaring achteraf onjuist is gebleken ingevolge dwaling, hij een nieuwe verklaring mag afleggen. Hier gelden dus de principes van het gemeen recht (art. 1356 B.W.). De derde-beslagene kan dus niet verplicht worden tot afgifte aan de gerechtsdeurwaarder van hetgeen hij volgens zijn verklaring verschuldigd is wanneer die berust op een vergissing³³. Indien reeds werd betaald, rijst de vraag van wie de derde-beslagene mag terugvorderen. De betaling dient te gebeuren aan de gerechtsdeurwaarder die hierbij optreedt in zijn hoedanigheid van bewindvoerder. Hij treedt bij de ontvangst der gelden dus niet op als de last-

³¹ Hoge Raad 29 oktober 2004, *NJ* 2006, nr. 203.

³² Hoge Raad 11 maart 2005, *RvdW* 2005, 39.

³³ Voor Nederland: Hoge Raad 24 november 2006, *NJ* 2007, nr. 540.

hebber van de beslaglegger, zodat geen terugvordering mogelijk is van de beslaglegger. De derde-beslagene zal zich bijgevolg dienen te richten tot de gerechtsdeurwaarder. Eenmaal echter de evenredige verdeling is afgewikkeld en hiertegen geen tegenspraak meer mogelijk is, moet ook een terugvordering van de gerechtsdeurwaarder worden uitgesloten. Hier doorkruisen de regels van het beslagrecht deze van het verbintenissenrecht. Maar ook op grond van het verbintenissenrecht dient zo'n vordering te worden afgewezen. De gerechtsdeurwaarder mag erop vertrouwen dat nadat de verdeling onherroepelijk is geworden, de afgelegde verklaring niet meer op de helling wordt gezet.

Een vordering op de beslagene behoort in beginsel wel nog tot de mogelijkheden. Indien de derde-beslagene meer heeft betaald dan wat hij aan de beslagene verschuldigd is, dan is zijn betaling aan de beslagene ten goede gekomen aangezien diens schuld in overeenkomstige mate werd verminderd.

§ 6. Afgifteplicht aan de gerechtsdeurwaarder

De derde-beslagene mag als gevolg van art. 1543 Ger.W. enkel afgifte doen aan de gerechtsdeurwaarder die het beslag heeft gelegd. Een betaling aan de beslaglegger gedaan kan door de derde-beslagene als onverschuldigd worden teruggevorderd³⁴. De verplichte afgifte aan de gerechtsdeurwaarder is een logisch gevolg van de 'collectieve dimensie' van het beslag en de verplichting voor de gerechtsdeurwaarder om de samenloop te organiseren zoals werd beslist in het cassatiearrest van 11 april 1997 en bekrachtigd in het nieuwe art. 1390*quinquies* Ger.W.

Het tweede aspect, nl. de terugvordering door de derde-beslagene (solvens), is wellicht minder evident. Kan men immers niet verdedigen dat de beslaglegger (accipiens) enkel datgene heeft ontvangen waartoe zijn titel hem heeft gerechtigd? Het antwoord is dat overeenkomstig art. 1543 de betaling noodzakelijk aan de gerechtsdeurwaarder dient te gebeuren en iedere andere betaling ongeldig is en bijgevolg als onverschuldigd kan worden teruggevorderd. Het antwoord moet dus niet zozeer in de regels van de onverschuldigde betaling of het verrijktingsrecht worden gezocht, maar is gewoon een uitvloeisel van de collectieve dimensie van het beslag: de beslaglegger is gediskwalificeerd als accipiens. De regels van het beslagrecht hebben hier dus de bovenhand op de regels van het verbintenissenrecht.

Een belangrijke vraag blijft thans nog open. Wat is de omvang van de afgifteplicht: het voorwerp van het beslag (al hetgeen door de derde-beslagene verschuldigd is) of de oorzaak van het beslag (het bedrag of de bedragen waarvoor het beslag werd gelegd en verzet gedaan)? Vanuit de finaliteit van het beslagrecht dient de voorkeur te worden gegeven aan het bedrag van de oorzaak van het beslag (hierbij rekening houdend met de vorderingen van samenlopende schuldeisers). De integrale afgifte van het voorwerp van het beslag kan voor de beslagen debiteur onnodig bezwarend zijn. Wel sporen in deze opvatting de onbeschikbaar-

³⁴ Cass. 24 september 2004, *R.W.* 2005-06, 542 met noot S. BRUIS, *Pas.* 2004, 1403.

heid en de afgifteverplichting gelijk; beide betreffen de totaliteit van de in beslag genomen activa. Een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen lijkt alvast in een *obiter dictum* aan te nemen dat de afgifte het voorwerp van het beslag betreft³⁵.

VIII. Roerend beslag

§ 1. Beslag bij een derde (art. 1503 Ger.W.)

Het voorschrift van art. 1503 Ger.W. raakt niet de openbare orde en het verzuim van een rechterlijke machtiging heeft niet de nietigheid van het beslag tot gevolg. Wanneer achteraf zou blijken dat het beslag ex art. 1503 Ger.W. ten onrechte werd gelegd, kan zulks hoogstens leiden tot schadevergoeding voor die derde³⁶. De geldigheid van het beslag gaat enkel de beslagene aan en niet de derde wiens grondrechten afdoende worden beschermd door een recht op schadevergoeding.

Het beslag op een plaats waarover de schuldenaar vrij kan beschikken doordat die plaats in het bezit is van een rechtspersoon die wettelijk niet te onderscheiden kan worden van de debiteur geldt niet als een beslag buiten de woonplaats en bij een derde in de zin van de wet³⁷.

§ 2. Revindicatie

Een bekend thema is de bewijswaarde van de verklaringen afgelegd door de revindicant nopens de herkomst van de goederen in een huwelijkscontract. De rechtspraak toont zich argwanend over dergelijke vermeldingen over de toebedeling van de goederen³⁸. De rechtspraak van onze hoven van beroep zit wat dit betreft thans op dezelfde lijn. Een dergelijke verklaring levert nog geen afdoende bewijs op aangezien niemand bij machte is zichzelf een titel te verschaffen³⁹. De rechter kan dus de bewijswaarde vrij appreciëren. Dat het hierbij om een authentieke akte gaat of een met vaste dagtekening dingt daar niet aan af.

IX Onroerend beslag

§ 1. Onroerend goed door bestemming

Een beslag op een onroerend goed strekt zich in principe van rechtswege uit tot de onroerende goederen door bestemming. De vraag of op die goederen ook nog een roerend beslag kan worden gelegd, is het voorwerp van controverse. Volgens

³⁵ Antwerpen 14 maart 2002, *R.W.* 2003-04, 796, *P&B* 2003, 273 met noot D. DE MAESENEER.

³⁶ Cass. 9 februari 2007, *R.W.* 2007-08, 107 met conclusie advocaat-generaal G. DUBRULLE.

³⁷ Cass. 24 juni 2005 (C.03.0446.N) www.juridat.be.

³⁸ B.v. Gent 25 januari 2003, *T.Not.* 2003, 628 dat bevestigt: Beslagr. Brugge 11 juni 2002, *T.Not.* 2003, 634.

³⁹ Gent 9 februari 2006, *Rev.not.b.* 2006, 158; Bergen 26 september 2006, *Rev.not.b.* 2006, 162; Brussel, 5 juni 2006, *Rev.not.b.* 2006, 164; Antwerpen 17 juni 2003, *NjW* 2004, 164; Luik 13 december 2004, *gecit.*; Luik 23 oktober 2006, *J.L.M.B.* 2007, 618.

de traditionele stelling is een dergelijk afzonderlijk beslag niet mogelijk. Tegen deze opvatting worden voornamelijk proceseconomische argumenten opgeworpen. Een afzonderlijk beslag op bepaalde activa is sneller en vermijdt nodeloze kosten. Het ontziet ook de debiteur omdat de omvang van het beslag wordt beperkt. Deze argumenten winnen bovendien aan belang gelet op de ruime invulling die van het begrip onroerende goederen door bestemming wordt gegeven. Anders dan de Advocaat-generaal kunnen deze argumenten het Hof van Cassatie echter niet overtuigen. Volgens het Hof vloeit uit art. 1560, 1° Ger.W. en art. 524, eerste lid B.W. voort dat de goederen die onroerend zijn door bestemming, enkel vatbaar zijn voor onroerend beslag op het gehele erf voor de dienst waarvan zij worden bestemd⁴⁰.

§ 2. *Huurovereenkomst*

Het lot van de huurovereenkomsten na beslag op het onroerend goed wordt geregeld door art. 1575 Ger.W.: huurovereenkomsten die geen vaste dagtekening hebben voor de overschrijving van het beslagexploot zijn niet-tegenwerpelijk. Bij handelshuur geeft art. 12 Handelshuurwet een bijzondere bescherming aan de huurder bij overdracht van het gehuurde goed die bovendien ook geldt wanneer de huur geen vaste dagtekening heeft. De vraag rijst dus of deze bescherming van de huurder zonder vaste dagtekening ook geldt tegenover de beslagleggende schuldeiser. In aansluiting van de meerderheidsopvatting in rechtsleer en rechtspraak oordeelt het Hof van Cassatie dat art. 1575 Ger.W. de bovenhand heeft op art. 12 Handelshuurwet⁴¹. Volgens het Hof kan de veilingkoper niet worden beschouwd als diegene die het gehuurde goed “verkrijgt” in de zin van art. 12 Handelshuurwet. In dit conflict tussen het beslagrecht en het gemene (huur-) recht verdient het beslagrecht dus de voorkeur. Aangezien de wetgever niet derogeert aan de toepassing van art. 1575 Ger.W. valt niet in te zien waarom daarvan moet worden afgeweken.

§ 3. *Nietigheden – Belang betekening beschikking art. 1580 Ger.W.*

De nietigheidsgronden van de procedure worden opgesomd in art. 1622 Ger.W. Nietigheden die betrekking hebben op de verrichtingen van vóór de toewijzing, dienen op straffe van verval te worden opgeworpen ten laatste binnen 8 dagen na de aanmaning om kennis te nemen van de verkoopsvoorwaarden. Hieronder worden enkel procedurehandelingen bedoeld en geen vonnissen die enkel kunnen worden bestreden door een rechtsmiddel. Deze rechtsmiddelen zijn niet onderworpen aan de vervaltermijn van 8 dagen. In een gegeven geval werd de beschikking ex art. 1580 Ger.W. aan de beslagene pas betekend samen met de aanmaning om kennis te nemen van de verkoopsvoorwaarden. De beslagene tekent derdenverzet aan binnen de termijn van 1 maand, maar buiten de termijn van 8 dagen; hij voert aan dat de beschikking nietig is. Het Hof van Beroep te Antwerpen verklaart zijn vordering ongegrond omdat de nietigheid betrekking heeft op onregel-

⁴⁰ Cass. 15 februari 2007, *R.W.* 2007-08, 906 met noot V. SAGAERT.

⁴¹ Cass. 19 juni 2003, met conclusie adv.gen. DE RIEMAECKER www.juridat.be, *Arr.Cass.* 2003, 1434, nr. 363, *R.W.* 2004-05, 226 met noot M. DE CLERCQ.

matigheden die gesitueerd zijn voor de toewijzing en die dus binnen de termijn van 8 dagen na de aanmaning hadden moeten worden opgeworpen. Dit arrest wordt gecasseerd. Rechtsmiddelen zijn enkel onderworpen aan de door het Gerechtelijk Wetboek voor het instellen ervan bepaalde termijnen en niet aan de vervaltermijn van art. 1622, tweede lid⁴².

§ 4. Verkoop – Aansprakelijkheid notaris

De notaris is verplicht om vast te stellen of het bod geldig is. Derhalve moet hij het bod weigeren van een onder gemeenschap gehuwde bieder die zonder toestemming van de echtgenoot optreedt⁴³. Indien de notaris dit bod had geweigerd, zoals hij had moeten doen, dan zou het tweede bod aanvaard worden. Nu moet worden overgaan tot herveiling wegens rouwkoop. Deze herveiling levert een geringer resultaat op: 1.250.000 BEF minder dan het bedrag geboden door de voorlaatste bieder. Een ongeluk komt nooit alleen: de aanvankelijke bieder gaat failliet. Aangezien het hof van beroep vaststelt dat de notaris is tekort geschoten aan zijn verplichting om het goed toe te wijzen op een normale en veilige manier, moet hij ook de gevolgen dragen van het verdere onfortuinlijke verloop.

Geldt die aansprakelijkheid van de notaris ook voor de geldigheid van biedingen voor de uiteindelijke toewijzing? In het gegeven geval werd de eiser in cassatie, de uiteindelijke koper, ‘opgejaagd’ door een andere bieder. Blijkens de verkoopvoorwaarden dienden de kandidaat-kopers in het bezit te zijn van een bankcheque van 125.000 euro. De andere bieder doet uiteindelijk het hoogste bod, maar blijkt niet in het bezit te zijn van de vereiste bankcheque. Daarop wijst de notaris het goed toe aan de eiser. Deze voelt zich gedupeerd omdat er op de zitdag nagenoeg enkel werd tegen geboden door de andere bieder die echter niet aan de voorwaarden voldeed. Volgens de eiser had de notaris al diens biedingen moeten weigeren en aangezien de eiser heeft geboden ten gevolge van die onregelmatige biedingen is ook de toewijzing onregelmatig gebeurd. Het cassatieberoep tegen het arrest dat de vordering van de eiser tegen notaris afwijst, wordt verworpen. De notaris die een bod van personen kan weigeren omdat de identiteit of de goedgehoedheid van deze personen niet bewezen lijkt, moet dit niet noodzakelijk doen wanneer dit bod wordt uitgebracht, maar wel bij de uiteindelijke toewijzing. De notaris kan dan vervolgens het goed toewijzen aan de op een na hoogste bieder die wel voldoet aan de voorwaarden vervat in de verkoopvoorwaarden⁴⁴.

X. Evenredige verdeling

Wanneer door een bewindvoerder (gerechtsdeurwaarder, notaris, curator) na een verdelingsprocedure uitkeringen werden gedaan die het resultaat zijn van een miskenning van de rechten van andere schuldeisers, rijst de vraag of hier aanleiding

⁴² Cass. 4 oktober 2007 (C.06.0589.N), www.juridat.be

⁴³ Antwerpen 13 juni 2005, *R.W.* 2007-08, 740, *T.Not.* 2005, 584 met noot F. BOUCKAERT.

⁴⁴ Cass. 15 april 2005, *R.W.* 2006-07, 96, *T.Not.* 2005, 591, met concl. advocaat-generaal G. BRÉSSELEERS en met noot.

bestaat voor enig terugvorderingsrecht. Uitgangspunt dient te zijn dat hiervan, in beginsel, geen sprake kan zijn op grond van de vertrouwensleer.

De bewindvoerder die schuldeisers met wie hij diende rekening te houden over het hoofd heeft gezien of die afbreuk heeft gedaan aan zekerheidsposities die hem tegenstelbaar waren, is hiervoor aansprakelijk jegens de betrokken schuldeisers. Voor enige terugvorderingsrecht van de bewindvoerder tegen de schuldeiser die wel werden betaald, is er geen ruimte; behoudens wellicht wanneer het gaat om een kennelijke vergissing (in welk geval de goede trouw van de accipiens trouwens problematisch is). De schuldeiser mocht erop vertrouwen dat de afhandeling van de vereffening correct gebeurde. Bovendien is de betaling niet zonder oorzaak: de accipiens verkreeg enkel wat hem krachtens zijn schuldvordering toekwam en het eventueel onverschuldigd karakter is terug te voeren op de fout van de bewindvoerder. In die zin werd geoordeeld in een cassatiearrest van 22 december 2005. Volgens het Hof heeft de betaling aan de accipiens van zijn schuldvordering een geldige oorzaak en wordt deze betaling niet onverschuldigd wanneer de betaling plaatsvond met miskenning van de regels die de voorrang van schuldvorderingen beheersen⁴⁵. In het betrokken geval betrof het een beslag op een loonvordering in handen van de werkgever. Nadat aan de werkgever door een bank eerst een loonoverdracht was betekend, wordt enige tijd later uitvoerend derdenbeslag gelegd door de fiscus ten laste van de werknemer. De werkgever gaat gedurende enige maanden over tot het doorstorten van het beslagbaar gedeelte van de fiscus. Gelet op de reactie van de bank die klaagt dat haar anterieure loonoverdracht werd over het hoofd gezien, vordert de werkgever de aan de fiscus uitgekeerde bedragen van deze laatste terug. Het geschil voor het Hof van Cassatie staat uitsluitend in de sleutel van de principes van het verbintenissenrecht (en betreft dus niet de vraag naar de mogelijke miskenning van art. 1543 Ger.W., *supra* nr. 141). Binnen dat kader oordeelt het Hof dat de betaling aan een schuldeiser (de fiscus) van een bestaande schuld een oorzaak heeft en die betaling niet onverschuldigd is door het enkele feit dat deze betaling gebeurde met miskenning van de regels van de samenloop.

Om dezelfde reden beschikken de overige schuldeisers evenmin over enig verhaalsrecht op de schuldeisers die wel een dividend hebben ontvangen⁴⁶.

⁴⁵ Cass. 22 december 2005 (C.04.0168.N), www.cass.be R.W. 2007-08, met noot S. BRIJS (ter perse), *Pas.* 2005, 2584. Zie ook: Cass. fr. 30 oktober 2000, *Bull.civ.* 2000, IV, 150, nr. 169, *J.C.P.* éd. E., 2001, 1090.

⁴⁶ Een wettelijke uitzondering hierop betreft bij beslag onder derden, de verplichting van de derde-beslagene om de gelden af te geven aan de gerechtsdeurwaarder (art. 1543 Ger.W.). De enige geldige accipiens bij derdenbeslag is dus de gerechtsdeurwaarder. De derde-beslagene die rechtstreeks heeft betaald aan de beslagleggende schuldeiser mag tot terugvordering overgaan. Indien echter de betaling gebeurde aan de gerechtsdeurwaarder die de ontvangen gelden heeft doorgestort aan de beslaglegger zonder de regels der evenredige verdeling in acht te nemen, dan staat de gerechtsdeurwaarder zelf in voor de gevolgen en is voor een terugvordering van de beslaglegger geen ruimte.

XI. Rangregeling

Een beslag onder derden in handen van de notaris treft enkel het eventueel batig saldo van de verkoopprijs dat overblijft na betaling van de in de rangregeling opgenomen schuldeisers. Een dergelijk beslag kan dus niet beschouwd worden als een verzet op de prijs als bedoeld in art. 1642 Ger.W.

In die zin werd geoordeeld voor een *fiscale notificatie* die immers geldt als een beslag onder derden⁴⁷. Deze oplossing werd door de wetgever ongedaan gemaakt. Door de programmawet van 27 april 2007 (art. 69) werd in art. 435 § 1 WIB bepaald dat de fiscale notificatie geldt als verzet op de prijs in de zin van art. 1642 Ger.W. Eenzelfde aanvulling werd door art. 77 van de Programmawet aangebracht in art. 93 *quinquies* § 1, WBTW. De notaris zal in de rangregeling derhalve dienen rekening te houden met de fiscale notificaties die hem tijdig bereiken. Voor de andere gevallen blijft de benadering van het cassatiearrest overeind.

XII. Collectieve schuldenregeling

§ 1. Wetten van 13 december 2005

De collectieve schuldenregeling werd recent gewijzigd door de wet van 13 december 2005 houdende bepalingen betreffende de termijnen, het verzoekschrift of tegenspraak en de procedure van collectieve schuldregeling⁴⁸. In hoofdzaak werd hiermee gepoogd enige praktische knelpunten die gerezen waren, weg te werken en om een regeling uit te werken voor de borgen en andere stellers van persoonlijke zekerheden, die geënt is op hetgeen geldt bij faillissement. Verder werd door een tweede wet van dezelfde datum de procedure van de beslagrechter overgeheveld naar de arbeidsgerechten⁴⁹.

§ 2. Interest

De beschikking van toelaatbaarheid heeft de *opschorting* van de loop der interesten tot gevolg (art. 1675/7, § 1). Deze schorsing heeft een algemene draagwijdte en treft ook hypothecaire schuldeisers. Staat deze schorsing er nu aan in de weg dat wanneer bijzonder bevoorrechte, hypothecaire of pandhoudende schuldeisers

⁴⁷ Cass. 17 november 2006, *R.W.* 2006-07, 1758 met noot D. MICHIELS, *Not.Fisc.M.* 2007, 106 met conclusie adv.-gen. D. THijs die terecht stelt dat het hebben van “een voorrecht nog niet volstaat voor de opname in de rangregeling”. Voor een kritische bespreking: Chr. ENGELS, “Een rangregeling in de rangregeling” *Not.Fisc.M.* 2007, 97-103.

⁴⁸ *B.S.* 21 december 2005. Over de nieuwe bepalingen: A. DE WILDE, “Actualia inzake collectieve schuldenregeling” in *Themis-Insolventierecht* 2006 Brugge 73-93; B. DE GROOTE, “Collectieve schuldenregeling – fundamentele wijzigingen 2005, *NjW* 2006, 242-250; A. VAREMAN, “De collectieve schuldenregeling naar de arbeidsrechtbank”, *R.W.* 2005-06, 1281-1292.

⁴⁹ Art. 5 en 9 Wet 13 december 2005 tot wijziging van de artikelen 81, 104, 569, 578, 580 en 1395 van het Ger.W., *B.S.* 21 december 2005. Deze bepalingen zijn op 1 september 2007 in werking getreden.

aanspraak maken op de verkoopopbrengst van hun onderpand, zij de betaling kunnen vorderen van de interesten die tijdens de procedure zijn vervallen? In twee arresten heeft het Hof van Cassatie deze vraag bevestigend beantwoord. De schorsing van de interesten geldt algemeen en voor de gehele duur van de procedure. Dit leidt ertoe dat deze schuldeisers geen aanspraak kunnen maken op de betaling ervan uit de verkoopopbrengst van hun onderpand⁵⁰. De gedachte is dat de schorsing van de interesten niet enkel geldt ten aanzien van de boedel maar ook ten aanzien van de schuldenaar zelf. Hier schuilt dan het verschil met de behandeling van de interesten in andere collectieve procedures zoals het faillissement.

§ 3. *Fiscale en sociale schulden*

De vraag of de bevoegde ambtenaren hun instemming konden betuigen met een schuldenregeling was vaak een struikelblok voor het totstandkomen van een minnelijke regeling. In bepaalde gevallen werd geoordeeld dat een dergelijke weigering neerkomt op rechtsmisbruik. Aan deze controverse is thans een einde gekomen. Door de wet van 13 december 2005 werd uitdrukkelijk bepaald dat de met de invordering van fiscale schulden e.d. belaste ambtenaren en organen een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding kunnen verlenen (art. 1675/10 §3bis). Voortaan kan iedere schuldeiser, hetzij overheid of particulier, een volledige of gedeeltelijke kwijtschelding toestaan “ongeacht de aard van de schuld”.

§ 4. *Tegeldemaking van activa*

Een saneringsregeling sluit ook vaak een (gedeeltelijke) vereffening in. De grens tussen saneren en vereffenen is immers een vloeiende. De zuiverende werking van een dergelijke verkoop in het kader van de schuldenregeling zorgde voor problemen. Hieraan is nu verholpen door het nieuwe art. 1675/14bis. Iedere verkoop, uit de hand of openbaar, tijdens de procedure (zowel in het minnelijke als gerechtelijke traject) vindt plaats overeenkomstig de regels van de gedwongen tenuitvoerlegging, zonder het vereiste van voorafgaande betekening van een bevel of beslag (§1). De verkoop van het onroerend goed brengt van rechtswege de overwijzing mee van de prijs ten voordele van de schuldeisers (§2). De verkoop zal dus moeten gebeuren middels de tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder (roerende goederen) of de notaris (onroerende goederen) die het saldo van de prijs, na betaling van de hypothecaire, pandhoudende en bijzonder bevoorrechte schuldeisers, overmaakt aan de schuldbemiddelaar (§3).

Een voorafgaand bevel of een beslag zijn overbodig aangezien de toelating tot de procedure geldt als een collectief beslag. Aldus kan reeds in de minnelijke fase toepassing worden gemaakt van art. 1580bis Ger.W. met het oog op de verkoop van een onroerend goed

⁵⁰ Cass. 23 april 2004, *J.L.M.B.* 2004, 1046; Cass. 15 oktober 2004, *R.W.* 2004-05, 704, *T.Not.* 2005, 681 noot S. MOSSELMANS, *R.C.J.B.* 2007, 244 met noot F. GEORGES.

Het meest heikele punt bij verkopen in de minnelijke fase was de zuiverende werking. De verkoop van activa en de zuiverende werking ervan wordt thans geregeld in art. 1675/14*bis*. De verkoop van het onroerend goed brengt van rechtswege de overwijzing mee van de prijs ten voordele van de schuldeisers.

§ 5. Totale kwijtschelding van schulden

Omdat betwisting was gerezen over de mogelijkheid van debiteuren zonder inkomsten of vermogen om van de procedure gebruik te maken hetgeen tot gevolg had dat de armste schuldenaren in de kou dreigden te blijven staan⁵¹, werd door de wet van 13 december 2005 een nieuw art. 1675/13*bis* ingevoegd strekkende tot een “totale kwijtschelding van schulden”. De rechter kan voor deze categorie van schuldenaren dus een algehele kwijtschelding toestaan zonder aanzuiveringregeling. Eventueel kan hij die kwijtschelding laten gepaard gaan met begeleidingsmaatregelen waarvan de duurtijd 5 jaar niet mag overschrijden. Deze termijn is niet vatbaar voor verlenging.

De kwijtschelding is verworven behoudens “terugkeer tot beter fortuin” binnen vijf jaar.

⁵¹ Arbitragehof 13 maart 2001, *R.W.* 2001-02, 1093 noot DIRIX; Arbitragehof 30 januari 2003, *R.W.* 2003-04, 130, *T.B.B.R.* 2003, 249, *J.L.M.B.* 2003, 268.